

RELAȚII MILITARE ROMÂNNO-FRANCEZE ÎN ANII '30 AI SECOLULUI TRECUT. COLABORAREA ROMANO-FRANCEZA ÎN DOMENIUL INFORMAȚIILOR MILITARE

ANDREI NICOLESCU*

Prima conflagrație mondială a dovedit faptul că un stat ce nu deținea un puternic aparat de culegere a informațiilor avea un mare handicap. Informația a devenit un lucru vital, care putea hotărî soarta unor bătălii și chiar a unor popoare. Dacă până la prima conflagrație mondială lipsa de informații se putea compensa printr-o armată numeroasă și bine dotată, după experiența acestui război a devenit evident că informația era mai importantă, de multe ori, decât capacitatea de luptă a trupelor.

Cel mai important instrument de culegere a datelor pentru armata română în primul deceniu de după prima conflagrație mondială, s-a dovedit a fi corpul atașatilor militari. Având o misiune oficială și fiind acoperiți de imunitatea diplomatică, acești ofițeri au devenit „linia întâi” a statului român.

Parisul a reprezentat un centru important de obținere a informațiilor necesare armatei române, existând avantajul ca aceste date să fie obținute dintr-un stat prieten și aliat ce a pus cu bunăvoință la dispoziția ofițerilor români aceste informații. Provenite din cele mai diverse surse și tratând o paletă largă de subiecte, datele provenite din Franța au reprezentat un alt valoros ajutor pe care statul francez înțelegea să îl ofere României. Autoritățile franceze nu s-au rezumat a oferi informații doar despre statele potențial inamice ale României, ci au transmis guvernului de la București studii despre situația strategică internațională și chiar informații confidențiale despre propria lor armată.

Imediat după semnarea tratatului de pace cu Bulgaria, acest stat a declanșat o puternică propagandă revizionistă, urmărind, de asemenea, modificarea clauzelor din tratatul de pace ce se refereau la impunerea unor condiții stricte în legătură cu armata sa. Intervenția oficialilor bulgari pe lângă înaltele autorități aliaste părea să aibă sorti de izbândă. Guvernul de la București solicită atașatului militar din capitala Franței date urgente despre această problemă. Prin adresa numărul 8 din 22 aprilie 1921, oficialul militar român informa că „Totuși, din izvor sigur de la Ministerul de Externe, mi s-a confirmat faptul că Franța este decisă a nu face bulgarilor nici o concesie în această chestiune”¹. Pentru o confirmare a informației obținute, atașatul militar român solicită și i se aprobă o întrevvedere cu generalul Weygand, în urma căreia se dovedește că

* Universitatea din Pitești.

¹ Arhivele Militare Române, fond M.R. Cabinet, dosar 25, f. 94-95.

informația de la Ministerul Francez de Externe a fost corectă, acesta declarând „cu toate mijloacele de seducție puse în joc de bulgari, (...) absolut nici o concesiune nu li se va face”².

Necesitatea de urmărire toate mișcările Uniunii Sovietice, care își manifestase intenții dintre cele mai agresive, a determinat culegerea, cu sprijin francez, a unui volum important de date privitoare la acest stat. Concursul oferit de cele mai înalte oficialități franceze este dovedit și în 1921 de informația despre apariția unui nou submarin sovietic în Marea Neagră, numărul acestora ridicându-se la două, primită de colonelul Șușu direct de la Ministerul Marinei din Paris³.

În capitala Franței avea loc și un bogat schimb de informații cu atașatii militari ai statelor ce aveau interese comune României în zonă. Aceste schimburi de date au ajutat la completarea unui tablou realist despre situația din sud-estul european. O amplă prezentare a situației armatei sovietice a fost obținută de colonelul Ion Antonescu, în octombrie 1922, prin intermediul atașatului militar al Poloniei la Paris. Raportul conținea valoroase date despre organizarea militară a trupelor Uniunii Sovietice, despre dotarea și starea lor de spirit. Concluzia ce a fost trasă din datele oferite Bucureștiului a fost că „Forța combativă a armatei roșii este redusă, însă se poate arunca cu ușurință într-o nouă aventură fiindcă nu are nimic de pierdut”⁴.

Guvernul francez a pus la dispoziția armatei române numeroase studii și proiecte de legi (Constituirea de cadre și efective; Infanteria în armată; Statutul Corpului Ofițerilor Generali; Serviciul de Stat Major; Proiectul privind noua lege a recrutării)⁵ de modernizare a structurilor sale militare, ele fiind de un real folos, reprezentând o excelentă sursă de inspirație, pentru opera de modernizare începută și în armata română. Pentru înființarea unor structuri specifice în armata României, autoritățile militare de la Paris oferă un „Curs special de tancuri” întocmit de cei mai buni specialiști în domeniu⁶.

De asemenea, este oferită părții române structura celui mai înalt organism al armatei franceze, Consiliul Superior al Apărării Naționale, fapt care dovedește încrederea de care se bucura la Paris România.

Un alt moment în care a fost vizibilă importanța acordată statului român a fost incidentul dintre Franța și Germania, în urma căruia trupele franceze au ocupat regiunea Ruhr. Desfășurarea operațiunilor, încă din faza inițială, a făcut obiectul unor detaliate informări pe care armata și guvernul francez le-a făcut reprezentanților României pe tot parcursul desfășurării crizei⁷. Datele primite de armata română făceau referire nu doar la mersul general al operațiunilor, ci specificau în mod clar forțele franceze participante și desfășurarea lor.

Informațiile primite prin intermediul atașatului militar al României la Paris a permis luări de poziție prompte din parte oficialilor români la acțiunile de propagandă rău-voitoare ale dușmanilor statului român. O astfel de situație a fost prilejuită de apariția în revista franceză „Revue des deux mondes” a unui articol extrem de

² Idem.

³ A.M.R., fond M.R. Cabinet, dosar 25, f. 115.

⁴ Ibidem, fond M.St.M Secția I Organizare Mobilizare, dosar 812, f. 139-144.

⁵ Ibidem, fond M.R. Cabinet, dosar 25, f. 166-167, 290-326, 338.

⁶ Ibidem, dosar 473, f. 297.

⁷ A.M.R., fond M.R. Cabinet, dosar 25, f. 132-134.

tendențios la adresa campaniei din Ungaria, semnat de Jean și Jérôme Tharaud⁸. Articolul prezenta o imagine falsă a ocupației românești din Ungaria, acuzând armata română că ar fi instaurat în această țară un climat de „jaf și crime”⁹. Revoltat de acuzele nedrepte aduse trupelor românești, fostul comandant al armatei române ce a acționat în Ungaria, generalul Mărdărăscu, a răspuns tot prin intermediul presei străine cu un studiu amplu și bine documentat despre adevărata față și motivele reale ale intervenției de apărare a acțiunilor românești. Publicat în „Le Temps” studiul generalului român „spulberă acuzațiile ce pe nedrept s-au adus unei armate brave, a cărei acțiune a scăpat Europa Centrală de cel mai puternic focar bolșevic”¹⁰.

În structura de securitate gândită de oficialii militari francezi din perioada anilor 1920-1930, România avea o poziție strategică foarte importantă. De aceea a fost elaborată o strategie de informare a armatei române cu cele mai noi planuri puse la punct la Paris. Cu ocazia diverselor vizite în capital Franței a unor generali români, înalți oficiali ai Ministerului de Război francez au detaliat planurile de operații ce trebuiau desfășurate în cazul unor eventuale agresiuni. Era luată în calcul „mobilizarea camuflată a germano-rușilor și aliaților lor (Ungaria și Bulgaria) pentru ca acțiunea lor să fie declanșată simultan”¹¹, și se prevedea ca reacția să se desfășoare astfel „grosul armatelor româno-polone contra Rusiei; eventual (după scoaterea Germaniei și Ungarie din cauză) disponibilitățile Franco-Cehe, intervenția contra Rusiei; idem (după scoaterea Rusiei din cauză) disponibilitățile Româno-Polone, intervenție contra Germaniei”¹². Printr-o analiză serioasă și pertinentă, într-o discuție din decembrie 1920, între mareșalul Foch și generalul Gorski, guvernul român este avertizat că, din punct de vedere strategic, nordul Basarabiei și Bucovinei, în zona de joncțiune cu armata polonă reprezintă regiunea cea mai slabă a frontului de Est¹³. Astfel de informații despre situația zonei de interes a României au fost oferite de partea franceză pe tot parcursul primului deceniu de după prima conflagrație mondială.

Necesitatea de a fi mereu informați cu cele mai noi date din domeniu militar a determinat conducătorii Ministerului de Război de la București să trimită în misiuni de informare numeroase delegații în străinătate. În Franța, misiunile românești au beneficiat de largul concurs al oficialilor militari din această țară, în urma unei astfel de vizite generalul Gorski raportând superiorilor că „am vizitat aproape toate fabricile de avioane și motoare din jurul Parisului (sbl. ns.) (...) Am cerut de la fiecare fabrică câte o fișă completă cu toate datele de fabricație, de performanțele militare ale avionului”¹⁴. Atenția și deschiderea de care au dat dovadă ofițerii francezi față de omologii lor din România au impresionat puternic, generalul Gorski declarând în raportul său: „... pot să afirm că începând cu Ministrul Aerului, dl. Eynac, și continuând cu toți șefii de servicii și de unități, precum și de stabilimente, am întâmpinat cea mai mare bunăvoință

⁸ *Ibidem*, f. 391.

⁹ *Idem*.

¹⁰ *Ibidem*, f. 397-414.

¹¹ A.M.R., fond M.St.M. Secția a 3-a Operații, dosar 1024, f. 36.

¹² *Idem*.

¹³ *Ibidem*, f. 37.

¹⁴ *Ibidem*, fond M.R. Cabinet, dosar 506, f. 352.

și mi s-au dat toate relațiunile de care am avut nevoie. Este o datorie în a recunoaște atențiunea și bunăvoința cu care am fost servit în toate împrejurările¹⁵.

Parisul a reprezentat în toată perioada interbelică un excelent punct din care guvernul român putea lua „pulsul” situație politico-strategice mondiale. Puterea imensă câștigată de Franța în urma primului război mondial transformase capitala acestui stat într-un loc principal de intersectare a diverselor informații. Din această cauză reprezentantul militar al României la Paris a avut acces la valoroase date privind politica militară de pe întreg mapamondul. Cu ajutorul notelor informative întocmite de atașatul militar din Franța strategii militari de la București au creat diferite scenarii de conflicte în care putea fi implicată și România, și, bazându-se pe informațiile primite, au imaginat cele mai bune variante de reacție.

Un exemplu edificator despre valoarea informațiilor primite de la Paris îl reprezintă proiectul omului politic Briand referitor la crearea unei „Uniuni Europene”¹⁶, pe marginea căruia conducătorii militari români erau chemați să facă observații pentru trimiterea unui răspuns părții franceze. Conținerea unor date despre încordarea relațiilor internaționale și creșterea pericolului izbucnirii unui nou conflict determină oficialii din Ministerul de Război să-i acorde o atenție sporită. Concluzia înalților ofițeri români pe marginea proiectului francez este foarte realistă: „Cu toate că propunerea «Uniunii Europene» este prezentată de ministrul de Externe al Franței, guvernul francez a luat, după cum se știe, măsuri întinse pentru fortificarea frontierelor și întărirea armatei, marinei și aviației, dându-ne astfel exemplu de ce am de făcut. Până ce uniunea va deveni o realitate poate să treacă multă vreme, iar pericolele de război se multiplică pe zi ce trece, de aceea este necesară întărirea grabnică a armatei(...)”¹⁷.

Colaborarea pe linie de informații între armata română și cea franceză a contribuit la definirea unei politici ce părea, în perioada anilor 1920-1930, realistă și viabilă. De asemenea, datele primite de la partea franceză au ajutat la stabilirea direcțiilor de dezvoltare ale armatei române, structurii și dotării ei. Astfel factorii decizionali militari de la București au declanșat un important program de modernizare a armatei și de creare a unei industrii proprii de tehnică militară.

¹⁵ A.M.R., fond M.R. Cabinet, dosar 506, f. 352.

¹⁶ *Ibidem*, dosar 545, f. 29.

¹⁷ A.M.R., fond Cabinet, dosar 545, f. 30-31.